

Ytterby. Processionskrucifix. Av trä. H. 110 cm. Enl. Kyrkoinv. är Kristusbilden av sen 1400-talstyp men korset modärnt.

Öckerö. Madonna, stående. Troligen ur ett altarskåp. G. M. n:r 195. Av ek. H. 88 cm. Kronans spetsar saknas. Några hål i manteln nedre del lagade med gips. Svaga spår av ursprunglig färg: manteln förgylld med blått foder. Gardell s. 40. Avb. här fig. 29. Nordtysk stil. Omkr. 1450.

Öckerö. St Olof. Relief, troligen ur samma altarskåp som föregående. G. M. n:r 239. Av ek. H. 73 cm. Helgonets högra hand med yxan samt kronans blad saknas liksom fotplattan. Spår av röd färg. Gardell s. 40, fig. 14. Avb. här fig. 30.

Öckerö. Processionskrucifix. Av ek. H. 100, br. 74 cm. Väl bevarat. Korset utformat såsom »livets träd». Rik färg, dock ej ursprunglig. Konserverat 1928. Avb. här fig. 22. Norskt arbete. 1300-talets förra hälft.

Om Ytterby-duken i Göteborgs museum

Ytterligare till »Griseldis-dukens» förhistoria

AV

CARL R. af UGGLAS

De intressanta och länge tämligen förbisedda senmedeltida broderin på linne, som synas förekomma i ett ej så ringa antal inom den nordgermanska kontinenten, ha på sistone tilldragit sig ett visst intresse. Jag tänker därvid ej på praktstycken som de, som komma till behandling i Marie Schuettes monumentala: »Bildteppiche und Decken des Mittelalters» (1927—1930) eller kompositioner så sällsynt artistiskt genomtänkta som t. ex. den kända stora »rävduken» i Lübecks St: Annen-museum (1300-talet).¹ Jag avser till format och utförande blygsammare som en följd dukar i Mariakyrkan i Danzig, en följd som sträcker sig från 1300-talets slut omkring hundra år framåt i tiden, uppenbarligen representerande en inhemska, danzigsk tradition,² eller några nederländska eller nederländskt påverkade nordvästtyska från 1400-talets förra del, som finnas i museerna här och där.³ I sin lärda anmälan av supplementdelen till Mannowskys stora Danzig-publikation i Deutsche Literaturzeitung 1939, sp. 1098 ff framhåller Wentzel (sp. 1103), att dessa medeltida broderin måste ses i samband med de stora nordtyska — men huvudsakligen i

Ann. Fig. 5, 6, 10 och 11 ur »Kulturen» 1937, Lund.

¹ Gräbke: Die Fuchsfabel auf einen Leinenstickerei des 14. Jahrhunderts in Lübeck (Pantheon 1934 s. 242 f.; jfr därom Wentzel: Beiträge zur lübecker Miniaturmalerei des 13. und 14. Jahrhunderts, Zeitschrift des Vereins für lübeckische Geschichte und Altertumskunde 1937 s. 174 f.). — Märk också den stora duken från Berg på Rügen (med ett riddarepos-motiv) som publicerats af Stammler: Studien zu den Wechselbeziehungen zwischen Literatur und Bildkunst im deutschen Mittelalter (Repertorium für Kunstwissenschaft 1930 s. 144 f.).

² Mannowsky: Der Danziger Paramentenschatz (1931—1933, 1938) t. ex. II: 2 pl. 155—157 (nr 297—300), pl. 158—163 (nr 302—317), pl. 171 (nr 386), pl. 172 (pl. 357) samt V pl. 18—20 (nr 16—19, 42).

³ Gräbke: Eine niederländische gestickte Leinendecke vom Anfang des 15. Jahrhunderts und ihre Beziehungen zur norddeutschen Stickerei (Westfalen 1938 s. 271 f.).

Sverige representerade — dukar från den tidigare renässansen, av vilka den berömda »Griseldis-duken» i Statens Historiska Museum (inv. 21029) väl får anses som det förnämsta exemplaret och som, i den mån jag känt dem, sammanställt av mig i en grupp.¹ Han framhåller särskilt en duk i Danzigskatten med ämne ur Tristan-sagan från 1400-talets förra hälft,² där den framställda situationen — Tristan och Isolde på var sin sida ett träd, i vars krona den spejande kung Marke sitter gömd, dock röjd för de älskande genom sin spegelbild i en brunn vid trädets fot — ger anledning till en uppställning av en herre och en dam vända mot varandra, som man känner igen från flera av dukarna i renässansgruppen (Rostock, Hessleberga, Kalmar).³

Mot detta Wentzels påpekande skulle jag för min del blott vilja anmärka det, att ett kärlekspar i en chevaleresk vis-à-vis posering som i dessa sistnämnda dukar knappast behöver motiveras medelst en hänvisning till en episk komposition som den nämnda — dessa kärlekspar med parterna agerande mot varandra tillhöra ju älsklingsämnena ej minst för sengotikens och den börjande renässansens småkonstmästare — men annars har han givetvis allt igenom rätt därutinnan, att ett samband måste existera mellan den medeltida broderiproduktionen och dess yngre utlöpare. Jag har själv — i min nyss citerade uppsats — framhållit det; svårigheten är blott att kunna lägga fingrarna på detta sammanhang. Jag har hänvisat till vissa undersökningar av museidirektör Gräbke i Rostock, genom vilka man kunde vänta närmare kännedom om våra dukars stilhistoriska förutsättningar, men i skrivande stund har, så vitt jag vet, något publicerat resultat därav ännu ej visat sig. Under avvaktan därpå anser jag det vara försvarligt att påkalla uppmärksamheten för ett dokument i frågan, som hittills — förvånande nog — ej observerats i sammanhanget, av mig själv lika litet som av någon annan, ehuru det är uppenbart nog, att det hör hemma där.

Även detta dokument är i svensk ägo och det sedan snart sjuttio år (1871), t. o. m. i en bemärkt offentlig samling, Göteborgs museum; det är en stor duk (fig. 1) från Ytterby kyrka i Bohuslän, där den ti-

¹ af Ugglas: Griseldisdukens stilfränder («Kulturen» 1937 s. 110 f.).

² Mannowsky: a. a. II: 2 pl. 172 (nr 357).

³ Vad Kalmar-arbetet angår är kanske beteckningen duk ej fullt riktig. Det är rätt ovisst, vilken dess gestalt ursprungligen varit; åtminstone numer äro dock dess fyra figurer sammansydda till ett kuddvar.

digare begagnats på altarbordet, den har varit exponerad på tvenne stora, mycket besökta utställningar — den av västsvensk kyrklig konst i Göteborg 1923 (kat. nr 710) och utställningen av äldre kyrklig textilkonst i Stockholm 1929 (kat. nr 460) — ja, den har t. o. m. varit behandlad i den vetenskapliga litteraturen av några av våra främsta medeltidskännare.¹ Duken brukar kallas brudpäll och det är ju långt ifrån uteslutet, att den en gång varit använd som sådan, förrän den hamnat på altaret, men nog förefaller mig troligast — som jag redan tidigare framhållit² — att den från början haft ett annat ursprung, varit en profan bordduk rätt och slätt, så som fallet uppenbarligen varit med den nyssnämnda gruppen besläktade broderin. Den när visserligen ej de mycket stora mått, som återfinnas bland dessa senare, men dess egna äro dock ansevärdiga nog (225 × 103 cm) och i längdriktningen har den uppenbarligen — så som bristen på bård vid ena kortsidan anger — varit större än nu. Den delar också de flesta andra dukarnas egenart att vara osymmetriskt komponerad — »Griseldis-duken» själv utgör visserligen ett undantag, men i stället gäller det sagda också den hittills ej citerade Husaby-duken (i Uddevalla) — d. v. s. så att de varit avsedda att ses från ett bestämt håll, från ena kortändan, dit kompositionens huvudmotiv är förlagt, utan att detta senare — så långt nu kan kontrolleras — motsvarats av ett liknande vid andra kortändan; förhållandet framträder särskilt tydligt hos Ytterby-duken, där det ytfyllande bladverket utgår från en trädstam med rötterna uppväxande just från ena kortändan. En osymmetrisk komposition passar illa — och har också synbarligen sällan tillämpats — för en päll,³ däremot synnerligen väl för ett bord, ställt med gavelsidan mot en vägg och den täckande duken nedhängande framför den motstående sidan. Nu torde visserligen av allt att döma medeltidens och renässansens festbord i allmänhet vara ordnade för en mångfald gäster längs måltidssalens långväggar (med gästerna blott längs bordets inre sida), varigenom kortsidorna blevo mindre betonade — samtida

¹ Branting och Lindblom: Medeltida vävnader och broderier i Sverige II (1929) s. XXII (tillägg till texten), Romdahl: En brudpäll från Ytterby (Göteborgs och Bohuslans fornminnesförenings tidskrift 1932—1933 s. 31 f.).

² I nyssnämnda Göteborgsutställnings katalog s. 107 (inledningen till avdelningen »Altardukar»).

³ Jfr t. ex. våra kända mosaik- och applikationsbroderin, strängt symmetriska i sin inledning (vilkas egenskap av att hava begagnats just som pällar framhållits av Branting och Lindblom: a. a. I s. 54 f.).

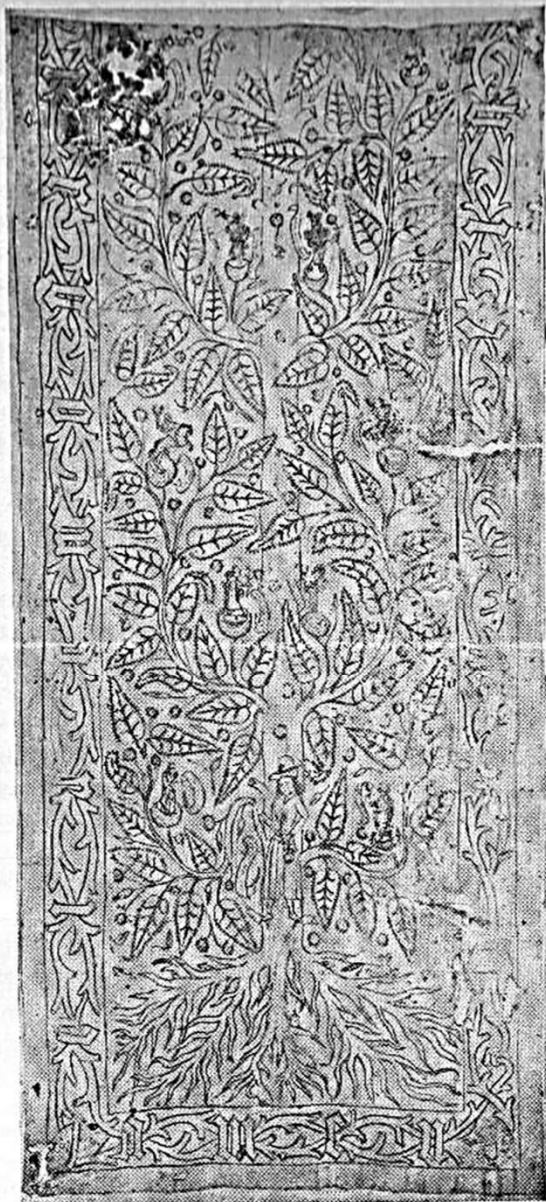

Fig. 1. Broderad duk. Ytterby kyrka, Bohuslän (Göteborgs museum).

avbildningar visa ofta denna anordning, bland dem även själva »Griseldis-dukens» bröllopsgillesscen, och denna duk själv har uppenbarligen, av ytkompositionen att döma, varit avsedd just för ett långbord — men ofrånkomlig regel har detta icke varit; vid vissa högtidliga tillfällen arrangerades ett särskilt litet bord för hedersgästen eller -gästerna — t. ex. vid bröllop för brudparet — ensamt för sig vid rummets ena kortvägg,¹ och därvid föll av sig själv en dukning, för vilken en bordbetäckning med osymmetriskt komponerad dekor är naturlig, nämligen med ena kortsidan utåt. Man lade också ned, när man så hava kunde, en särskild lyx på själva duktyget och materialet därför; flere dukar brukades på samma bord, ofta ända till tre stycken över varandra, varav gärna två med kostbar textil utstyrel. Emellertid »är det klart, att detta mod förutsatte en utsiktspunkt, varifrån de alla kunde ses», skriver Troels-Lund.² »Men detta var endast fallet, då bordets mot rummet vända sida inte var avsedd för sittplatser, så att allt här var fritt och dukarnas rika, trefärgade fall kunde ses av den inträdande.» Det rätt ut i rummet ställda bordet och en dukdekor, som koncentrerade sig just mot den fria sidan, blevo på detta sätt givetvis särskilt ägnade för ändamålet att göra ett rikt festintryck.

I dukens bärd ingå emellertid vissa bokstäver, som tillsammans tyckas bilda den bibliska änglahälsningen till Maria eller Johannes' vittnesbörd enligt Joh. ev. kap. 1, 29,³ och man kunde då fråga sig, om den religiösa betoning, duken därmed fått, kan väl förlikas med antagandet av dess egenskap av profan bordduk. Men detta »Ave Maria» eller detta Johannes-vittnesbörd hava så ofta under medeltiden blivit tomma formler anbragta även där de mycket litet passa — exemplen överflöda! — att de i och för sig ej har mycket att betyda, där de stå, fränsett den senmedeltida, ofta belagda vanan att fylla bårder och andra likartade partier med helt innehållslösa bokstavsräckor enbart för dessas dekorativa verkans skull. Mer skulle det väl hava att säga,

¹ Troels-Lund: *Dagligt liv i Norden på 1500-talet V* (1934) s. 160. Ett exempel från år 1500 ges på ett stick av Martin Zasinger (avb. t. ex. hos Laurin: *Kulturhistorisk bilderbok*, 1905, s. 47), visande en fest vid det hertigliga hovet i Nürnberg, där värdfolket sitter kortspelade vid ett bord ställt på här ifrågavarande sätt.

² A. a. V s. 160 f.

³ Olika läsningar hos Branting och Lindblom: a. a. II s. XII och hos Romdahl: a. a. s. 32.

Fig. 2. Detalj av duken fig. 1.

ifall den ytfyllande kompositionen verkligen, som Romdahl finner troligt, vill vara »Jesse rot», Kristi stamträd, med Isaia, stamfadren, vid dess rot, den lilla stående mannen i långrock och hatt, med penningbörs vid bältet och ett (nu oläsligt) språkband i handen. Men är det verkligen så? Ingenting ger vid handen, att denne förmodade Jesse vid dukens andra kortända motsvarats av en madonna med Jesus-barnet, stamträdets triumferande krön, utan vilken detta självt förlorar all innebörd — jag har tvärt om nyss uttalat mig för, att den nu bortklippta dukändan förmodligen saknat pendang till figuren vid motstående kortsida. Och mer än så: vore här verkligen fråga om det kristologiska stamträdet, borde de små figurer, som här och var in-

Fig. 3. Detalj av duken fig. 1.

passats i bladverket, karakterisera det som detta, vara de konungar och andra judiska stormän, som ingå i den utlovade Fräl-sarens antavla, eller de inspirerade profeter, som siat hans ankomst. Men dessa små figurer på Ytterby-duken — samtliga utan glorioer — vilka äro de? Nedifrån räknat två par, man och kvinna (fig. 2), stående på var sin tistelknopp med (oläsliga) språkband, vilka med god vilja verkligen skulle kunna uppfattas som två av dessa profeter med motsvarande sibyllor, ehuru åtminstone den ene av de båda männen gör en åtbörd mot sin vis-à-vis, som man närmast ville uppfatta som en uppvaktandes courtoisie. Men figurparet närmast där över utgöres av två ryttare, den ene käckt galoppe-

rande i fullt språng inåt (fig. 3), den andra en slags lunsig Sancho Panzotyp på en tröttriden häst med hängande huvud, och det par, som återstår, utgöres av två fotknektar, poserande i eleganta attityder och eleganta kläder (fig. 4). Samtliga dessa figurer ha utrustats med var sin stora, tistelliknande blomma att hålla i hand. Likna nu verkligen dessa figurer dem, som bruka tillhöra en medeltida Jesse rot-bild? Otvivelaktigt icke. Då har hela anordningen betydligt mycket mera gemensamt med ett profant anträd, så som denna under nyare tid så omtyckta heraldiska företeelse bör-

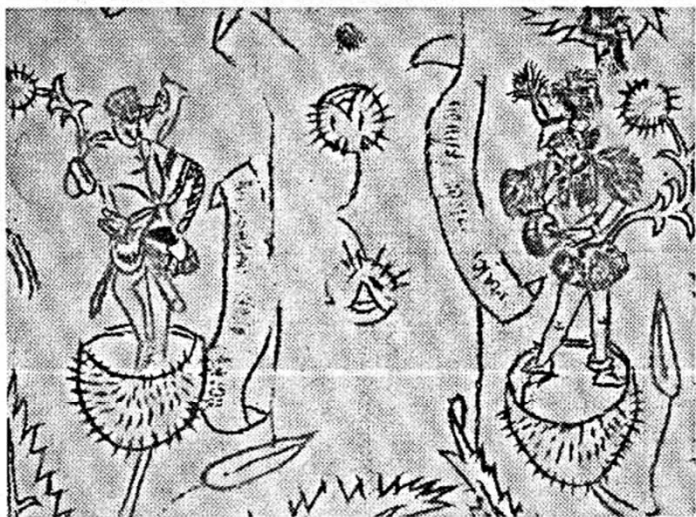

Fig. 4. Detalj av duken fig. 1.

jade utveckla sig framemot medeltidens slut;¹ ett mycket upplysande exempel därpå från sengotiken ses t. ex. i en pergamenthandskrift i slottet Rheda i Westfalen² och ett annat, i storartat monumental form, på sidorna av Marias av Burgund sarkofag i Notre Dame i Brügge, utförd 1495—1502 av Pieter de Beckere.³ Det erkännes, att, under förutsättning av att här på vår duk

¹ Se art. Ahnentafel och Ahnenwappen i Reallexikon zur deutschen Kunstgeschichte I (1937), sp. 227 f., 233 f.

² Die Bau- und Kunstdenkmäler von Westfalen. Kr. Weidenbrück (1901) pl. 32.

³ Avb. t. ex. i Reall. z. deutsch. Kunstgesch. I, sp. 229—230.

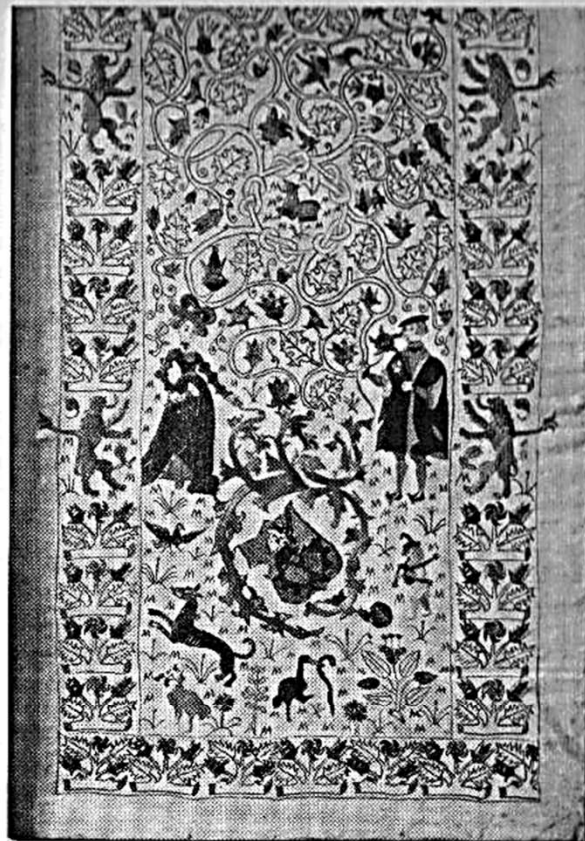

Fig. 5. Broderad duk. Marienkirche, Rostock.

skulle föreligga ett profant släkträd, man måste förvånas över frånvaron av vapensköldar i direkt förbindelse med trädet liksom över att de av grenverket uppburna små figurerna lika litet tillfredsställa ens krav på släktherepresentanter i ett heraldiskt system som i egenskap av företrädarna av ett bibliskt-legendariskt stoff. Att ändå något slags anträdsföreställning här ligger bakom, hur pass illa den än varit förstådd, ville jag dock gärna tro med tanke på, hur en dylik föreställning mer än en gång smugit sig in hos de yngre representanterna för vår här ifrågavarande textila grupp: rankan på Rostock-duken (fig. 5) står visserligen i ett så pass löst

Fig. 6. Broderad duk. Hesseberga, Skåne (Kulturen, Lund).

förhållande till den adliga skölden vid dess utgångspunkt för att detta förhållande skall klart framträda, men på Hessebergaduken (fig. 6) växer rankan direkt ut från en realistiskt återgiven träd-stam, på vilken skölden mellan figurparets parter är upphängd, och i Kalmar-broderiet tyckes stängslet, som omsluter den fram-ställda »kärleksträdgården» med dess växande träd, vilja alludera på en familjs obefläckade ära.¹ Och ytterligare: den riddare, greve Ernst von Blankenheim, som på ett blad i ett av de äldsta alstren av den tyska medeltidens heraldiska litteratur, den jülichska Hubertus-ordens »Heroldsbuch» av 1479 (Statsbiblioteket i Berlin)², står som bladets centralfigur (fig. 7), är han ej att

¹ Se min anf. upps., Kulturen 1937 s. 133 not 25.

² Wegener: Beschreibung der Verzeichnisse der Miniaturen-Handschriften der preussischen Staatsbibliothek zu Berlin V (1928) pl. VI.

Fig. 7. Blad ur den jülichska Hubertus-ordens »Heroldsbuch». (Statsbiblioteket, Berlin. Efter Wegener).

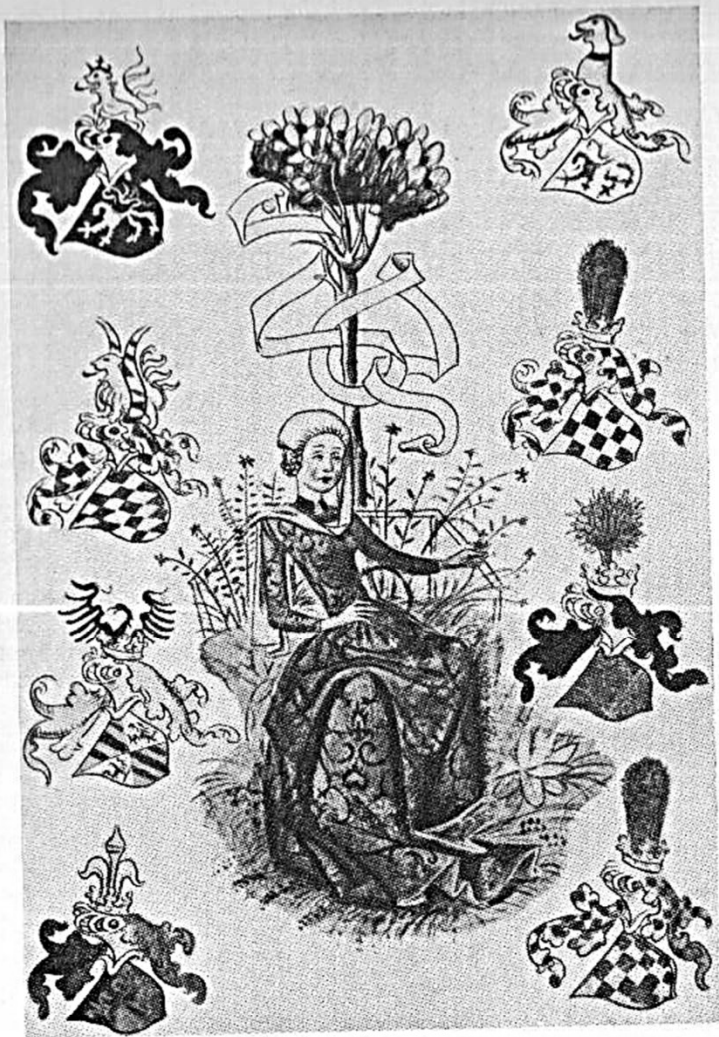

Fig. 8. Blad ur samma handskrift som fig. 7. (Efter Wegener).

uppfatta som härolden för och vaktaren av släktvapnen vid hans sidor? Man kan anmärka, att här saknas just detta träd, som på nyss anförda exempel ger dessa deras karaktär av genealogiska aktstycken, men man kan då i stället hänvisa till ett annat blad i samma handskrift,¹ ägnat en grevinna von Mörs (fig. 8), där damen ifråga sitter omgiven av sina bayerska ansköldar med ett träd uppväxande tätt bakom henne ur den mark, där hon sitter. Sköldarna äro visserligen icke upphängda på trädets grenar, men gruppera sig fritt kring detsamma på samma sätt som på det åt Blankenheimsläkten vigda bladet. Det är väl uppenbart, att det genealogiska anträdet ännu vid denna tid icke fått fixerad sin fasta form i bild, så som vi nu känna den. Det ligger över 15 år mellan den berlinska codexen och sarkofagskulpturen i Brügge, där framställningssättet hunnit stadga sig. Codexens miniatyrer bilda etapper på vägen dit. Deras sköldar stå i samma lösliga förhållande till centralbilderna som de sköldar, som verkligen icke heller saknas på vår duk, göra det i förhållande till dess »stamträd», inplacerade som de äro i bården i vardera av de båda nedre hörnen (fig. 9). De äro blott två² och deras platser äro blygsamt tillbakadragna, men de understryka ej dess mindre starkt nog den släktsymboliska karaktär, som enligt min mening ligger under helhetens totalkomposition.

Det tjänar dock icke mycket till att trycka på dessa iakttagelser, ty även om det är frestande att i vår duks dekoration se ett utslag av epokens nyväckta, men ännu ostadgade intresse för stamträdet som heraldisk dekor, är det — som jag framhöll — uppenbart, att den som tecknat Ytterby-dukens ornering varit föga förtrogen med uppgiftens finesser eller t. o. m. grundläggande principer. Men till de strödda grupperna i grenverket måste jag återkomma. Vad de skola hava för innebörd är ovisst nog — men helst då man upptäcker, att de icke uppträda ensamma som livande element i den vegetativa dekorationen, utom att de som

¹ Wegener: a. a. fig. 150.

² Tyvärr kunna vapnen (på sköldar af senglottisk tartsche-typ) för n. v. ej bestämmas. De hänföra sig uppenbarligen till ett äkta par; mannens vapen (i det herald. högra hörnet) visar en snedbjälko med en ros i hvardera fältet vid dess sidor, hustruns en hund framför ett träd. Troligen avse de norska släkter och kunna måhända sammanställas med tvenne vapen, som på 1300-talet fördes af respektive Baard Ulfredssön (dock med medbjälken i annan riktning) och lagmannen Sigurd Eiriksson (Hvitfeldt-Kaas: Norske Sigiller fra Middelalderen I, 1899, nr. 102, 658).

sådana utökas av en hel djurpark av ibland trädets rötter löpande eller jordböckande rävar och skrämde harar, misstänker man, att något allvarligt grubbel över denna innebörd knappast lönar sig, utan att samtliga dessa strödda bilder, människor och djur, helt enkelt äro genreartade capriccion, dekorativa påhitt, som kommit till för att liva huvudkompositionen och göra den »roligare», just på samma sätt som dylika strödda motiv uppträda på de flesta av den här avsedda textilgruppens alster, för vilken de bilda ett särskilt karakteristiskt drag. Jag talar ej

Fig. 9. Vapen i bården till duken fig. 1.

närmast om sådana fria inskott som de springande hundar, harar och gäss eller allt vad det är, som sakligt alldeles omotiverat få befolka och utfylla ytan på ett antal av de scener ur sagan, som utvalts för att berätta historien om den trogna Griseldis på den duk, som uppkallats efter denna (fig. 10); det skulle med ett visst skäl kunna påstås, att de icke äro mer uppscendeväckande där än vissa deras motsvarigheter på alla dessa nederländska och tyska sengotiska målningar eller inom dessa altarskåpskompositioner, där de tyckas vara avsedda att vittna om konstnärens förmåga att se och återge omvärldens alla levande ting på ett realistiskt sätt. Men dessa Ytterby-dukens små damer och herrar, dessa ryttare och modernt skrudade knektar, dessa djur som stå och springa, inpassade på sina platser, där det faller sig, de ha bröder och kusiner i stor mängd just inom den textilgrupp, jag avser. På »Griseldis-duken», halvt uppslukade av de böljande akantus-rankorna: en

trumslagare, en lantarbeterska med räfsa och skära (fig. 11), en bondkvinna bärande en tupp, ett krus och en korg med allehanda varor i på ryggen, samtalande med annan kvinna med en rock på armen, fränsett de djur av olika art, som ornamentalt fylla de rundlar, rankorna här och var bilda; på Rostock-duken: en hund, fåglar, däribland ett par med maskar i näbben, en säckspipblåsare; på Hessleberga-duken: ett par nakna, ivrigt gestikulerande

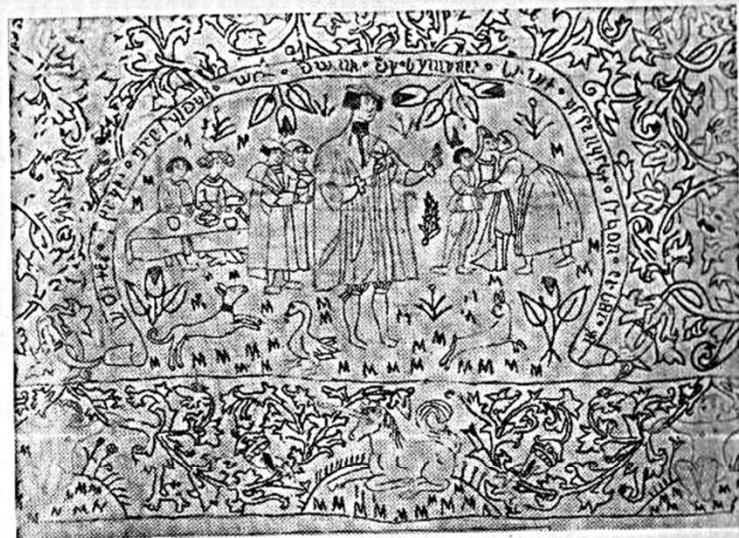

Fig. 10. Detalj av »Griseldis-duken» (Statens Historiska Museum).

pygméer och en bilboquet-spelande(?) gosse; på Uddevalla-duken: ett par motiv ur den folkliga rävsagan, en jägare, ett vildsvin, en påfågel, en uggle och ännu åtskilligt annat. Det är »drölerier» i medeltidens anda, ogenerat och litet fräckt utkastade i gott lynne för att förbrylla mer än för att betyda något. Men vid epokens slut hade dessa »drölerier» sett sina bästa dagar, de gå här igen — i vart fall på de av våra arbeten, som bära utpräglat renässanssignum — en smula som gengångare på ljusa dagen och då de uppträda såväl på dessa textilier som på vår Ytterby-duk, konstituera de en förbindelse dem emellan, som jag tror, att man ej kan bortse från.

Mellan de båda polerna ligger dock ett väsentligt avstånd — Ytterby-duken brukar, väl med rätta, dateras till tiden omkring

år 1500, Rostock- och »Griseldis-duken» äro säkert 25 år yngre, Uddevalla-duken kanske först från 1560-talet — och det är därför ej att undra så mycket på, om enskildheterna här och där ej alldeles stämma med varandra. Men besläktade detaljer finnas dock. De botaniskt svårbestämda, lancettartade blad (av den äkta kastanjen?), som utskjuta från Ytterby-dukens rankor, äro väl på »Griseldis-duken» förträngda av den där använda sengotiska

Fig. 11. Detaljer av »Griseldis-duken» (Statens Historiska Museum).

akantusens skrumpna och osymmetriska löv, men de äro ej helt glömda: de växa flerstädes i knippor på de markavsnitt, varpå en del av berättelse-scenerna utspelas (fig. 10), och de komma tillbaka på Rostock-duken (nedtill); deras uddiga kontur känner man igen både från sistnämnda duks liksom Hessebergadukens bärdar. De egendomliga taggiga tistelknoppar, på vilka Ytterby-broderiets små figurer stå eller rida, hava, förefaller det, med tiden utvecklats sig till de bolmörts(?)-stånd, som skjuta upp på marken under Hesseberga-figurernas fötter. T. o. m. de kardborrliknande blommor på duken i Göteborg, som här och var spricka ut från bladgrenarnas rankor eller satts som ett slags spikklubbor i figurernas händer, lämna ett eko hos dess yngre avläggare: på Rostock-duken ha de blivit till de båda starkt borstiga nejlikor, som växa

ur kortsidans bärd, och deras utsågade kontur gör sig ännu påmind på den sena duken i Uddevalla.

Har jag alltså, som jag tror, med dessa påpekanden kunnat infoga broderiet i Göteborgs museum i en viss bestämd svit av ytterst intressanta textilarbeten från tiden strax före och efter renässansens inträde i Nordeuropa, och det som det äldsta numret i serien, betyder detta dock blott ett enda steg uppåt i tiden och löser ej gåtan om dessa arbetens ursprung eller hur deras rötter slingra sig in i tidigare medeltida textilkonst. Däremot torde dock därmed — dessvärre! — förstörts förutsättningarna för vad Romdahl¹ velat uppehålla som en möjlighet, nämligen att vår Ytterby-duk skulle framgått under en inhemsk brodös' händer. Gruppen, här är fråga om och som densamma infogar sig i, måste av många skäl räknas icke som nordisk utan som nordtysk och som prov på produktionen i en yrkesmässigt arbetande verkstad.

Tillägg.

En stor, olikfärgat broderad, sengotisk linneduk från Muskö kyrka (Kyrkomuseet i Strängnäs, af Ugglas: Katalog öfver nämnda museum, 1911, nr 303, Branting och Lindblom: a. a. I s. 82 f, där hypotetiskt kallad bänkryggsbeklädning), bör troligen också nämnas på tal om våra senmedeltida linnebroderin, ehuru den intar en särställning till de ovan behandlade (kompositionen jämt fördelad över ytan). — Nämnas bör också den ytterst intressanta bordduk, nu tyvärr försvunnen, som en gång fanns på Fågelviks slott i Östergötland, enligt en inskrift broderad af konung Karl Knutsson Bondes dotter Kristina (Gyllenstierna) och vars ornering bestod af Kristi pinas historia, släkt- och riksvapen efter förlaga given af »pictore Petro Nicolai» (möjligen den Peter, som var Albert målarens lärare!) år 1460; man känner den genom en beskrivning af Peringskiöld 1716 (tryckt i Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitetsakademiens månadsblad 1885 s. 164 f.).

¹ A. a. s. 36.

Föreläsningssverksamhet.

Sekreteraren har under året hållit ett flertal föredrag om bohuslänsk folkkultur och hembygdsvård i föreläsningssällskap, folkhögskolor, studieförbund och hembygdsföreningar samt för Norrvikens folkskolläraaförening. Han har demonstrerat bebyggelse och andra kulturförhållanden i landskapet under utflykter, anordnade av Svenska Turistföreningen, länets fornminnesförening och Geografklubben samt på Svenska Mässan ordnat en turistutställning av kulturhistoriska bilder från Västsverige.

Göteborg den 31 dec. 1937.

Olof Hasslöf.

GÖTEBORGS OCH BOHUSLÄNS
FÖRMINNESFÖRENINGENS
TIDSKRIFT

1939

ELANDERS BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG
GÖTEBORG 1939